

GLASNIK

DELOVNE SKUPNOSTI ■ INDUSTRIJSKEGA MONTAŽNEGA PODJETJA ■ LJUBLJANA

1. JULIJ 1971

LETO V.

ŠTEVILKA 7

NAŠ OBRAT CKV V MARIBORU PRIČENJA OBSEŽNA DELA V DDR:

Inženiring za VEB-Planeta v Dresdnu

Ena izmed poemmbnih nalog, ki jo je prevzel naš obrat CKV v Mariboru, so dela na kotlarni „Planeta“ Radebeul v Dresdnu. Ta dela so bila prevzeta in pripravljena v inženiringu skupno z birojem za dela v inozemstvu in blagovni izvoz našega podjetja. Obsegajo: projektantska dela za gradbena in montažna dela, gradbena dela, konstrukcijsko montažna dela in montažna dela v zvezi tehnologije kotlarne.

Na podlagi sklenjenih pogodb z našim obratom CKV v Mariboru je gradbeni projekt, v številni konstrukcijo in statiko, izdelal Projekt Maribor. Tehnološki projekt kotlarne je izdelal v celoti Projektni biro obrata CKV Maribor. Gradbena dela, to je temelje za kotlarno in dimnik, gradi po pogodbi investitor sam.

Preostala dela so bila pogodbeno oddana: jeklena konstrukcija kotlarne SGP Konstruktor Maribor, zadržava sten in strehe z durisol ploščami podjetju Kijevo Beograd, zgraditev 90 m visokega betonskega dimnika je bila zaupana v izvajanje podjetju „Vatrosalna“ Beograd, dočim bo vsa montažna dela v navedeni kotlarni izvajal obrat CKV Maribor, ki je prevzel tudi obveznost, da izvede tudi vsa druga gradbena, gradbeno-obrtniška in instalcijska dela v lastni režiji.

Pogodbena vrednost vseh del znaša 1.865.000 obratnih dolarjev.

Če upoštevamo, da bodo temelji in klet kotlovniškega objekta, kakor tudi temelji dimnika — ta dela izvaja pogodbeno investitor sam —

zahtevno nalogo je s tem prevzel obrat CKV Maribor.

Za vsaj približno predstavilo o obsegu gradbenih in montažnih del navajamo nekaj podatkov o tej kotlarni.

Kotlarna bo oskrbovala s potrebno toploto za ogrevanje in tehnologijo tovarniški kompleks VEB-POLYGRAPH PLANETA RADEBEUL. Kapaciteta kotlarne je 80 Gcal/h. V bistvu gre za vročevodno kotlarno siste-

ma 160/100 stopinj Celzija.

Kotle za kotlarno bo dobavila tovarna „Djuro Djaković“ iz Slav. Broda, ostalo opremo pa IMP ter drugi domači in tuji dobavitelji.

Glede na značaj in obseg dela, posebno, če imamo v vidu, da gre pri tem delu za kompleksni prevzem del na inozemskem tržišču, je razumljivo, da je bila potrebna za ta dela dosti temeljitejša priprava kot običajno, in to

od vsega začetka, ko so predstavniki obrata CKV Maribor in biroja za delo v inozemstvu našega podjetja pričeli prve razgovore o opisanih delih. Ogromno truda, razgovorov in študij ter strokovne poglobljenosti je bilo potrebno, preden je prišlo do sklenitve pogodbe.

Obrat CKV v Mariboru smatra izvršitev te naloge za prioriteto, zato je vodstvo obrata temu delu posvečalo in še posveča izredno skrb.

Izvršene so bile vse projektne naloge, sklenjene pa tudi vse pogodbe s kooperanti, ki bodo izvajali dela na tem gradbišču. Postavljeno je vodstvo gradbišča, rekrutirali so se novi kadri, predvsem elektrovarilci, katerih znanje je bilo pred nastopom dela tudi dobro preverjeno, postavljeni so terminski plani, urejeno vprašanje stanovanj in prehrane delavcev, itd.

Vse opisane temeljite priprave so omogočile, da se bodo dela na montaži konstrukcije pričela 15. julija, montaža kotlov in tehnološkega dela pa se bo pričela s 1. avgustom 1971.

Iz opisanega lahko ugotovimo, da je rok za dokončanje tako zahtevnega objekta zelo kratek, zato bo potrebno vlagati še naprej vse sile, da predamo objekt v obratovanje v pogodbenem roku, v zadovoljstvo investitorja in ponovno afirmacijo našega podjetja.

Vsem delavcem želimo pri njihovem delu v DDR obilo uspeha ter srečno pot in srečen povratek v domovino po uspešno opravljeni nalogi.

A. G.

Pred transportom
opreme, namenjene v
Dresden

DELO ORGANOV UPRAVLJANJA IN KOLEKTIVNIH IZVRŠILNIH ORGANOV

Sklepi obratnih delavskih svetov

V zadnjem mesecu so se sestali na sejah samo nekateri obratni delavski sveti. Obravnavali so razne zadeve v tekočem poslovanju in sprejeli določene sklepe s tem v zvezi.

ODS OBRATA TRATA

je na seji 28. maja obravnaval vprašanje sestave pravilnika o vrednotenju del in sklenil, da ga mora posebna komisija, ki je že bila imenovana, sestaviti do konca septembra tekočega leta.

V nadaljnjem je ODS obravnaval spremembo že sprejetega plana investicij v obratu za tekoče leto, ki vsebuje zvišanje investicijske vsote za približno 1 milijon dinarjev. Sprememba plana velja tudi za livarno v Ivančni gorici. ODS je predlog za to spremembo soglasno sprejel.

Analiza poslovanja obrata za prvi kvartal tekočega leta, ki jo je obrazložil Tone Pančur, izkazuje ugodne rezultate.

O doseženi realizaciji v obratu Trata in v livarni Ivančna gorica v prvih treh mesecih je poročal Valentin Mendižev. Glede na ugodne rezultate je ODS poročilo sprejel.

ODS je nato poslušal poročilo komisije za družbeni standard in stanovanjske zadeve o razdelitvi stanovanjskih posojil članom delovne skupnosti. Iz sklada skupne porabe je bilo dodeljeno stanovanjsko posojilo 16 proslcem. Znesek 50.000 din se rezervira za kritje podražitve stanovanja, ki ga je obrat kupil za tov. Bana Antona, znesek 50.000 din pa se dodeli livarni v

Ivančni gorici za nakup stanovanja. Komisija je nadalje nekatera izpraznjena stanovanja dodelila posameznim članom delovne skupnosti.

Prav tako je komisija za družbeni standard in stanovanjske zadeve v livarni Ivančna gorica dodelila stanovanjska posojila 11 proslcem. ODS je poročilo obeh komisij sprejel in posojila odobril.

ODS je nato obširno razpravljalo o vprašanih stimuliranj tehnologov od presežka norm. V zvezi s tem so bila izražena mnenja o upadanju kvalitete proizvodov in o zastareli tehnologiji. Končno mnenje ODS je bilo, da ima obrat in podjetje za reševanje teh vprašanj strokovne službe in splošne akte podjetja ter naj se stvar obravnava skladno z določbami le-teh.

ODS je končno obravnaval še nekatere prošnje posameznih članov kolektiva ter odobril sindikalni organizaciji v tovarni Trata dotacijo 4.000 din, v livarni Ivančna gorica pa 2.500 din.

Za tehnično izboljšavo pri obdelavi črpalk GH je bila njenemu avtorju Stanetu Gabrijelu odobrena nagrada din 1.052,20.

ODS TOVARNE ELEKTRONAPRAV

se je sestel na seji 8. junija. Poslušal je poročilo Aleksandra Remca o analizi poslovanja v 1. trimesečju tekočega leta. Pri tem je bila ugotovljena stalna tendenca naraščanja zalog, kar povečuje poslovne stroške. Razvila se je obširna diskusija o stopnji presežka osebnih dohodkov v tovarni v primerjavi s stopnjo v drugih

obratih. Ugotovljeno je bilo, da se prav v TEN visoko presegajo norme, v povprečju do 30 %, zaradi česar se zmanjšuje stopnja presežnega dela osebnih dohodkov; vsekakor pa osebni dohodki v TEN ne zastajajo za osebnimi dohodki v ostalih obratih.

V zvezi s celotno diskusijo o analizi poslovanja je ODS sprejel več sklepov, katerih namen je izboljšati celotno poslovanje, če bo potrebno tudi z rigoroznimi ukrepi, ki naj jih izvedejo posamezne službe.

Po poročilu komisije za družbeni standard in stanovanjske zadeve o stanju sredstev sklada skupne porabe in razdelitve teh sredstev v obliki stanovanjskih posojil 24 proslcem je ODS poročilo sprejel in razdelitev posojil odobril.

ODS je nato razpravljalo o nekaterih osebnih zadevah posameznih članov delovne skupnosti. Tov. Perčič lahko ostane v delovnem razmerju pri podjetju do izpolnitve 60 let starosti, čeprav z vstetjem organiziranega dela v NOB s 40 leti pokojninske dobe izpolnjuje vse pogoje za upokojitve in bi mu delovna skupnost po zakonu lahko delovno razmerje odpovedala. Zinki Okoren se zaradi bolezni omogoči enomesečno bivanje na morju ter obrat poravnava vse stroške in ji event. odobri 20 dni izrednega plačanega dopusta, če ne bi dobila bolniškega dopusta.

Formira se komisija, ki bo izdelala osnutek stimulacije za delavce v konstrukciji.

Ostavko člana ODS Fedorja Zupančiča je ODS sprejel.

ODS OBRATA CKV MARIBOR

se je sestel že 21. maja, vendar pa o tem nismo mogli poročati v prejšnji številki GLASNIKA.

Na seji so razpravljali o izvršitvi plana bruto realizacije za april 1971 in skupaj za 4 mesece tekočega leta. Poročal je Franc Lešnik. Podatki so za obrat CKV Maribor nadvse ugodni, saj je bil letni plan že v 4 mesecih do-

sežen v višini 53,3 %. Ugodna je tudi izvršitev plana prodaje, zato je ODS poročilo sprejel.

Po poročilu Janeza Borca o osnutku pravilnika o uporabi in manipulaciji z orodjem, drugim inventarjem in osnovnimi sredstvi, ki so v osebni zadolžitvi delavcev za montažno dejavnost, je ODS osnutek po daljši obravnavi sprejel in ga predlagal CDS v potrditev.

O planu investicij za leto 1971 je poročal Anton Gruden. Po podrobni analizi posameznih postavk je ODS plan investicij za tekoče leto z dinamiko uporabe sredstev v celoti sprejel.

Po poročilu predsednika komisije za družbeni standard in stanovanjske zadeve o stanju sredstev sklada skupne porabe in o razdelitvi teh sredstev kot stanovanjskih posojil posameznim proslcem je predlagano razdelitev z nekaterimi spremembami potrdil.

ODS je nato razpravljalo še o nekaterih osebnih zadevah posameznih članov delovne skupnosti, podelil nagrade nekaterim članom, odobril plačilo stroškov za rekreacijo otrok nekaterih delavcev obrata, ki so zdrav-

stveno oz. socialno ogroženi ter Skupščini občine Maribor odobril prispevek za izgradnjo kopališča v Mariboru.

ODS OBRATA CKV KOPER

je na seji dne 17. junija razpravljalo o poročilu tov. Jurata Zavca o doseženem planu realizacije in planu prodaje za maj in skupno za 5 mesecev tekočega leta.

Iz podatkov je razvidno, da je obrat v petih mesecih dosegel 42,9 % letnega plana, kar predstavlja 15,3 % presežka.

Tudi doseženi plan prodaje, o katerem je poročal direktor obrata Branko Štrkalj, kaže ugodne rezultate.

V nadaljnjem je ODS obravnaval predlagano spremembo terenskih dodatkov ter jo sprejel in odobril.

Sklep komisije za družbeni standard in stanovanjske zadeve o razdelitvi stanovanjskih posojil nekaterim članom delovne skupnosti je ODS z nekaj spremembami glede višine posojil, ki so bila odobrena, potrdil.

G. K.

OBVESTILO

Dvodnevno praznovanje dneva borca

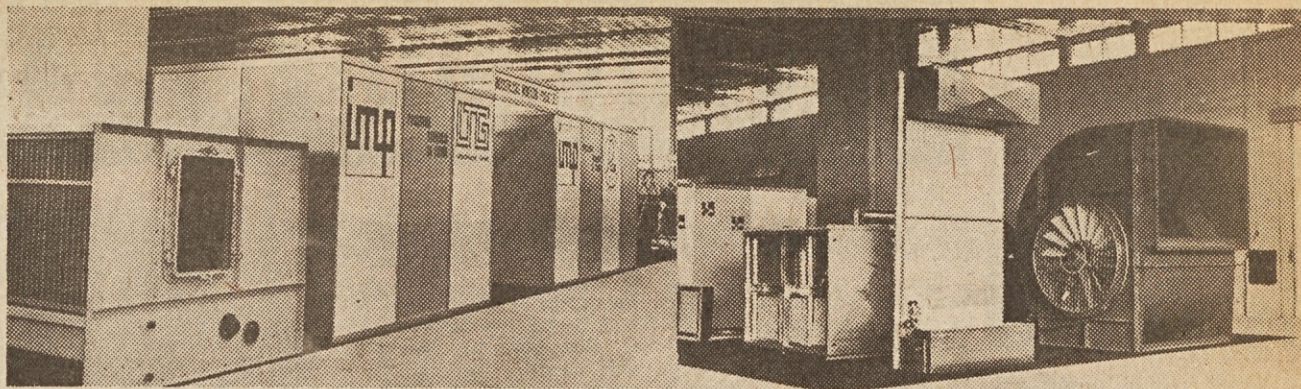
Dan borca — 4. julij, državni praznik v vseh republikah, je letos na nedeljo, zato je dela prost še naslednji dan. Zadevni sklep oziroma tolmačenje je bilo sprejeto na seji Zveznega sveta za delo dne 15. 6. 1971 in ustrezno objavljeno. Zaradi tega bomo letošnji dan borca praznovali 2 dni, in sicer 4. in 5. julija, pri čemer je ponedeljek, 5. julija, dela prost dan, vendar plačan kot 7-urni delavnik, kot drugi državni prazniki.

V zvezi s to nepredvideno spremembo je potrebno izvršiti v delovnem koledarju našega podjetja popravek, in sicer tako, da bomo 31. 12. 1971 delali 6 in ne 5 ur, kot je bilo prvotno predvideno. S tem popravkom se število letnih možnih plačanih ur ne spremeni, hkrati pa je v celoti zadoščeno zahtevam zakona o 42-urnem delovnem tednu.

Vsem članom delovne skupnosti želimo ob tej priložnosti prijetno praznovanje, ki bo torej trajalo z dela prosto soboto — 3. julija — vred kar tri dni!

IMP GLASNIK izdaja delovna skupnost IMP — Industrijskega montažnega podjetja v Ljubljani. Izhaja mesečno v 3200 izvodih. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Titova 37. Ureja uredniški odbor: Anton Gruden, Aleksander Herman, dr. Gabrijel Kržič, Valentin Mendižev, inž. Janez Mihelčič, inž. Jože Naglič, Aleksander Perdan (odgovorni urednik), inž. Adolf Potokar, Aleksander Remec, Edvin Stepančič (glavni urednik), inž. Dušan Udovič, inž. Stane Završnik, Slavko Žagar. Tiska Tiskarna Ljudska pravica v Ljubljani.

Inter- klima 71

V dneh 21. do 27. junija 1971 je bila v Zagrebu na 35.000 kv. metrov površine mednarodna specializirana razstava „Interklima“ kot prvi korak v specializirane razstave s področja sestavnih delov ogrevanja in prezračevanja. Ni potrebno posebej poudariti pomembnosti take razstave, na kateri je zgoščeno prikazan celoten spekter sestavnih delov določene panoge dejavnosti, tokrat ogrevanja in prezračevanja. V okviru JUREME oziroma SITHOKA so se vršila tudi posvetovanja in predavanja, nekatera bolj teoretična, druga pa popolnoma aplikativnega značaja.

Tudi naše podjetje se je te prireditve glede na svojo montažno dejavnost ter glede na najnovjšo proizvodno dejavnost s področja aerotermičnih aparatov udeležilo kot razstavljalec. Sodelovalo pa je s svojimi predstavniki tudi na predavanjih. Takoj moramo poudariti, da se je naše podjetje zelo dostojno

predstavilo na tej specializirani razstavi, tako po domiselnosti postavitve razstavnega prostora, kakor tudi po vsebini razstavljenih proizvodov naše tovarne ventilatorjev, grelnikov in klimatov ter tovarne regulacijskih armatur in toplotnih aparatov. Pisan asortiman novo osvojenih proizvodov

našega podjetja je dopolnjeval izbor izdelkov renomiranih inozemskih partnerjev, s katerimi ima naše podjetje poslovne odnose oziroma kooperacijske pogodbe, kot so zračni filtri prezračevalnih naprav, ventilatorji večjih kapacitet, mešalne komore dvokanalskih klimanaprav in drugo.

Pri ogledovanju razstave se strokovnjaku ves čas pri primerjanju posameznih podjetij med seboj vsiljuje vprašanje, čemu nekatera podjetja, tudi slovenska, ki so poznana kot tradicionalni proizvajalci tovrstne opreme, kakovostno sploh ne napredujejo, ali pa zelo počasi. Nizka kakovost izdelkov nekaterih podjetij se kaže predvsem v neindustrijski tehnologiji proizvodov. Se pravi, da so ta podjetja iz nekkih vzrokov investirala v to tehnologijo premalo, da o zastarelosti nekaterih proizvodov sploh ne govorimo.

Nasprotno pa je pri naših razstavljenih proizvodih videti dostojno tehnološko raven, ki bazira na elementih velikoserijske proizvodnje in jih moremo brez sramu vzporediti z izdelki inozemskih razstavljalcev.

Za konec je potrebno pripomniti, da je bil naš paviljon obiskan nad vsemi pričakovani s strani specializiranih strokovnjakov ter da je taka razstava ogledalo celotnega našega podjetja, za katero se moramo tudi v bodoče vsi čim bolj potruditi.

S. Z.

VPRAŠANJA — ODGOVORI ■ VPRAŠANJA — ODGOVORI

POSTAVKE V PREDRAČUNU NISO FIKSNE (RAZEN ČE JE TO V POGODBI IZRECNO DOGOVORJENO)

VPRAŠANJE: Ali je predračun lahko sestavni del gradbene pogodbe? Ali veljajo količinske postavke materiala in števil delovnih ur za posamezna dela, določene v predračunu, kot fiksne postavke za obračun v končni obračunski situaciji?

ODGOVOR: V gradbeni in montažni dejavnosti se med investitorji in izvajalci veljavno sklepajo pogodbe le v pisni obliki. Pogodba se sklene šele potem, ko se je investitor na podlagi javne licitacije, zbiranja ponudb ali neposredno odločil za določenega izvajalca. Kot osnova pogodbe služi predračun, v katerem se na podlagi investicijske tehnične dokumentacije za določen objekt vnaprej dolo-

čijo količine potrebnega materiala, cene, ki so običajno enotne za predvideno delo in material skupaj, ter eventualno število in cena potrebnih delovnih ur za režijsko izvedbo posameznih točno določenih del. Na podlagi takšnega predračuna se določi skupna cena oziroma vrednost v pogodbi določenih investicijskih del.

Nastaja pravno vprašanje, ali postavke, ki jih vsebuje predračun, glede katerega je običajno tudi v pogodbi določeno, da je sestavni del pogodbe, veljajo dokončno in jih mora investitor oziroma naročnik v končnem obračunu upoštevati, ali pa so te postavke le informativnega značaja in neobvezne. Vsekakor velja, da so enotne cene v predračunu za investitorja in izvajalca pri končnem obračunu obvezne, razen če med dalj časa trajajočim izvajanjem del nastanejo upravičeni razlogi za spremembo. Zakon določa, da se pogodbeno določene cene ne morejo spremeniti. Dopušča pa možnost, da sme investitor ali iz-

vajalec zahtevati spremembo pogodbeno določene cene, vendar samo v primeru izrednih dogodkov, ki se v času sklenitve pogodbe niso mogli predvideti, zaradi katerih pa je prišlo do zvišanja oziroma znižanja cen na tržišču za več kot 2 % od skupne vrednosti del, ki so predmet pogodbe.

Kot izredni dogodki štejejo predvsem: naravni dogodki kot npr. poplava, potres; ukrepi, predpisani od pristojnih organov, ki neposredno vplivajo na višino dogovorjenih cen za dela, ki so predmet pogodbe (npr. devalvacija dinarja); če nastanejo spremembe pogojev za izvajanje del, ki se po običajnih metodah ob izdelavi investicijske tehnične dokumentacije niso mogle predvideti; izjemno naglo in znatno zvišanje ali znižanje cen na tržišču.

Dogovorno se smejo v pogodbi določiti tudi drugi pogoji, po katerih se lahko zahteva sprememba pogodbeno določenih cen. Ni pa mogoča zahteva za

spremembo cen zaradi izrednih dogodkov, ki nastopijo po preteku s pogodbo določenega roka za izpolnitev prevzetih obveznosti, razen če je druga pogodbeno stranka odgovorna za podaljšanje roka.

Nastaja še vprašanje glede v predračunu predvidenih količin materiala ali števila delovnih ur za izvedbo določenih del. Naj navedemo konkreten primer sodbe, izrečene v spornem postopku: tožeča stranka je toženi stranki v končni obračunski situaciji med drugim zaračunala v predračunu predvidenih 275 delovnih ur.

Nadzorni organ tožene stranke je to število zmanjšal na število dejansko opravljenih 160 delovnih ur, to pa je tožena stranka po pogodbeno določeni ceni tudi priznala in plačala.

Spor je bil torej za razliko med številom delovnih ur po predračunu in številom ur, ki jih je priznal nadzorni organ.

Ceprav je v pogodbi določeno, da je predračun sestavni del pogodbe in je tožena stranka

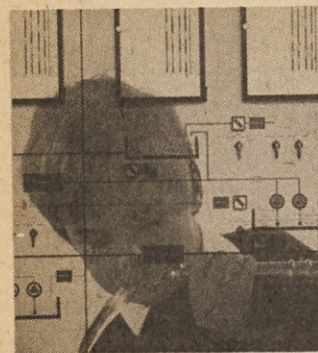
v začasni situaciji te ure priznala in predhodno tudi plačala, je sodišče zavzelo stališče, da tožnik neutemeljeno zahteva plačilo v predračunu predvidenih delovnih ur, zlasti še, ker je v pogodbi bilo določeno, da bo obračun izvršen na podlagi stvarno izvršenih del in dobavljenih količin. Po mnenju in obrazložitvi sodišča v predračunu navedeno število ur ni fiksno, marveč ga je šteti le kot predpostavko, z možnostjo, da se to število zviša ali zniža. Plačilo po začasni situaciji ima le značaj akontacije, definitivno pa se uredijo premoženjski odnosi šele s končnim obračunom, pri katerem ima naročnik možnost ugovarjati posameznim postavkam, čeprav jim ni ugovarjal ob izplačilu začasne situacije.

Iz gornjega je razvidno, da v predračunu določene količinske postavke materiala oziroma število predvidenih delovnih ur niso fiksne, razen če ni to posebej dogovorjeno, in ni nujno, da se v končnem obračunu upoštevajo.

G. K.

VPRAŠANJA — ODGOVORI ■ VPRAŠANJA — ODGOVORI

Današnje poti preskrbe z vodo

Zaradi pregleda najnovejših dosežkov industrije, ki se bavi s preskrbo z vodo in prečiščevanjem odpadnih voda, nam je podjetje omogočilo ogled mednarodnega sejma Pro Aqua. Sejem je bil od 8. do 12. junija 1971 v Baslu. Razstavljala so

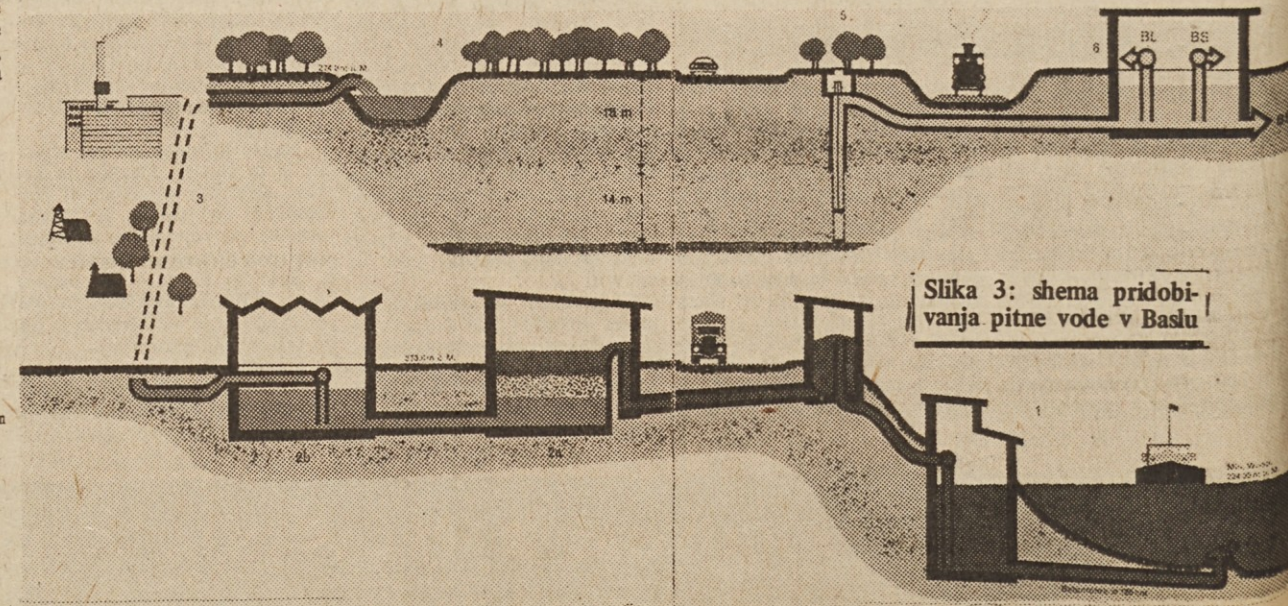

Slika 1: v onesnaženi vodi poginule ribe

podjetja, ki se ukvarjajo z izdelovanjem naprav za preskrbo z vodo, za prečiščevanje in odvod odpadnih voda, za zbiranje in predelavo smeti, čiščenje zraka in zaščito pred ropotom. Tudi razstavljene so bile samo naprave s tega področja, čeprav se podjetja ukvarja tudi z drugimi proizvodi. Tako je bil sejem ozko specializiran in je bil kot tak res izredno bogat in poln novosti.

Iz navedenega programa vidimo, da gre tu za panogo, ki naj bi človeštvu zagotovila zdrav in nemoten razvoj oziroma za panogo, ki naj bi preprečila, da bi človek z vedno novimi dosežki na vseh področjih pozabil nase in tako sam sebe uničil. Osnovne zahteve za zdrav razvoj so voda, zrak in primerno okolje. Žal pa

1. Rečna struga in črpalna postaja z 8 črpalkami
Kapaciteta: 2000 l/sek
- 2a. Hitri filtri
Površina: 1000 m²
- 2b. Črpalna postaja z 9 črpalkami
Kapaciteta: 2000 l/sek
3. Cevovod filtrirane vode
Dolžina: 3600 m
Premer: 1250 mm
4. Odprti kanal dolžine 3500 m
Ponikalna površina 9000 m²
5. 26 vodnjakov za črpanje talne vode
6. Centrala z vodohramom 5000 m³ in s črpalno postajo z 8 črpalkami
Kapaciteta: 1300 l/sek

Slika 3: shema pridobivanja pitne vode v Baslu

tudi pri nas niso več redki taki prizori, kot nam jih prikazuje slika 1.

Precej obsežno področje so zavzemale naprave za zbiranje, odvoz in predelavo smeti. Pomen tega dela je bil slikovito prikazan, in sicer od smetnjakov in prevrnjenih posod za smeti s podganami, do modernega zbiranja in predelave odpadkov. Razstavljene so bile naprave za normalna gospodinjstva, pa vse do naprav za tovarne za predelavo smeti. Tovarne mnogo propagirajo shranjevanje v plastične

in po svetu vse manj. Prizori, kakršen je prikazan na sliki 1, so vse prepogosti. V boju za obstoj, žal, vse preveč pozabljamo, da ni vseeno, kaj ostaja za nami. Zato so danes prav srečni tisti, ki lahko vodo črpajo iz vodonosnih slojev in jo lahko pošiljajo direktno v mrežo. V večini primerov pa gre bolj za „tovarno“ vode. Glavne operacije te predelave so prikazane na sliki 3. Kakor vidimo, je to precej obsežen proces, ki zahteva stalno kontrolo in nadzor nad napravami oziroma njihovim delovanjem, pa vse do kontrole kvalitete vode. Če posebej opozorim samo na eno značilnost, bomo takoj dobili občutek za pomembnost kontrole in nadzora. Problem je v tem, da je zemljišče, v katerega spuščamo že filtrirano vodo, zastrupljeno s fenoli. Če bi se pojavila kakšna odstopanja od programa za vodnjake, bi fenoli prišli v čisto vodo in vodovod bi bil neuporaben. Za rentabilni pogon in pa zaradi vseh človekovih slabosti so pogoni take vrste popolnoma avtomatizirani. Aparate za te namene pa smo videli na sejmu.

Proizvajalci so razstavljali vse od poznanih merilcev nivoja, pretoka in pritiska ter raznih daljcev za meritve posameznih vrednosti z možnostjo daljinskega prenosa, pa vse do programatorjev različnih zmogljivosti, aparatov za prenos podatkov in komand, elektronskih računalnikov za nadzor nad kvaliteto vode z avtomatskim doziranjem raznih snovi in drugih podobnih naprav. Iz množice vsega tega naj omenim le nekatere.

ŠIROKA UPORABNOST MERILCEV MOTNOSTI

Merilec motnosti je v mnogih primerih nepogrešljiv instrument. S pomočjo dozirne naprave lahko na podlagi tega podatka avtomatsko (ali ročno) doziramo potrebne snovi ali pa ugotavljamo pravilno delovanje fil-

Slika 5: Sauterjev EY sistem

ter naprave. Tovarna Sigrist je razstavljala merilec motnosti, ki deluje s pomočjo usmerjenega žarka oziroma odboja svetlobe na delcih v vodi in primerjalnega žarka. Preko ustreznega ojačevalca lahko rezultat direktno odčitamo na skali instrumenta, ali pa dobimo ustrezno komando.

Slika 4 prikazuje merilec in princip meritve. Ta instrument pa ni uporaben samo kot klasičen merilec motnosti v napravah za pitno vodo, pač pa ga lahko koristimo za kontrolo talne, jezerske ali rečne vode, za kontrolo odpadnih voda ali vode v plavalnih bazenih za kontrolo napajalne ali hladilne vode, za meritve motnosti pri visokih temperaturah ali pritiskih, za kontrolo močno umazanih ali obarvanih tekočin. Lahko pa ga uporabljamo tudi – kakor sem že omenil – za kontrolo pravičnega delovanja filtrske naprave, ali za upravljanje z napravo za doziranje klora oziroma za upravljanje z napravo za ozoniranje pitne vode.

Kakor vidimo, je instrument torej vsestransko uporaben. Upam, da bo s tem odpadel marsikateri problem, ker so rešitve poznane.

Za industrijsko vodo nam veli-

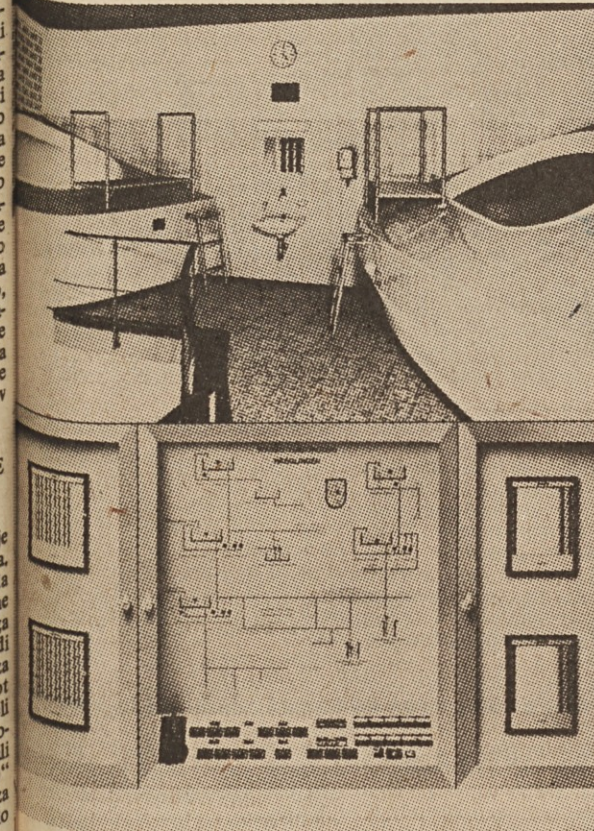
krat zadostuje le delno čiščenje vode. Za ta namen so izdelali zaprte peščene filtre, ki se razlikujejo od običajnih po tem, da imajo kontrolo zamašenosti filtra in pranje filtra avtomatsko – na principu vakuum, ki pa ga voda ustvari sama. Ko nivo vode zaradi zamašenosti filtra toliko naraste, da pride do preliva, nastane v cevi vakuum, ki potegne vodo pod filter. Ko nivo vode za pranje pade na določeno višino, vstopi zrak v cev, ki služi za pranje in tako prekine delovanje natege, s tem pa se tudi konča proces pranja. Filtrsko polje je tako ponovno (avtomatsko) v pogonu – v fazi filtriranja.

KLORIRANJE, OZONIRANJE IN „STERILIZACIJA“ Z ULTRA-ŽARKI

Za biološko čiščenje vode je pri nas poznan sistem kloriranja. Zdravniki pa menijo, da je škoda vnašati v človeško telo kemične snovi, če za to ni res nujnega razloga. Razne tovarne so zaradi tega vložile precej denarja za nove raziskave. Tako smo, kot rezultat njihovega dela, imeli možnost videti naprave za biološko čiščenje vode z ozonom ali pa naprave za „sterilizacijo“ vode z ultra žarki. Naprava za sterilizacijo z ultra žarki je zelo enostavna, saj so žarnice – v posebnih steklenih ceveh – vgrajene kar v kolenu zavite cevi. Na ta način lahko sestavimo celotno baterijo teh elementov. Za kontrolo pravičnega delovanja in za napajalni del pa imamo vse potrebne naprave v komandni plošči.

Zelo zanimiv in tudi za nas uporaben pa je EY sistem tovarne Sauter. Tega so sicer namenili za klima-naprave v večjih objektih, ki jih želimo. Na tej komandni plošči vidimo na sliki 5.

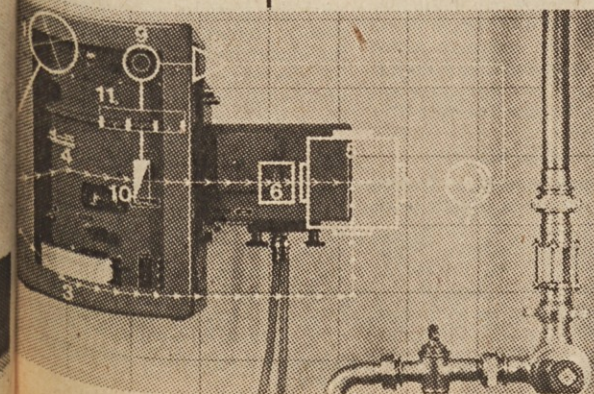
Prednost tega sistema je, da je komandna plošča zelo majhna

Slika 6: moderni vodovod in komandna plošča za črpalne postaje

vojo zmogljivost, da je zelo enostavna za posluževanje celotne naprave, in da lahko na to napravo priključimo do 10.000 vodnih podatkov. To število je tako veliko, da ustreza tudi večjim centrom v napravah za vodo. Komandna plošča ima zaslon, katerega projiciramo zeleni naprave (diapozitiv). Na tej plošči so označeni vsi elementi naprave in njihove kode. S pomočjo tastature izberemo željeno in jo lahko na instrumentu odčitamo npr. smer, količino ali katerokoli drugo vrednost. Števci so vsi elek-

Slika 4: merilec motnosti

Smo dovolj pripravljeni za dodelavo podatkov s pomočjo sistema IBM 3?

Odgovora na to vprašanje ne bomo iskali v običajno uporabljenih značilnostih podjetja, kot npr. v številu zaposlenih, višini sredstev poslovnega sklada, sestavi kadrov, številu dnevnih sprememb v poslovanju, ki jih je treba zabeležiti, itd., ampak v oceni lastne pripravljenosti spremeniti dosedanje delovne metode v administrativnem načrtovanju, spremljanju in kontroli poslovanja.

Kaj pravzaprav nameravamo doseči z uvedbo sistema IBM 3?

Ta sistem kot eden izmed elektronskih sistemov, ki s pomočjo hitrih zunanjih spominov z neposrednim pristopom k podatkom omogočajo uvajanje integrirane obdelave podatkov za posamezna delovna področja in postajajo vse bolj sredstvo planiranja in drugih načinov usmerjanja, ni namenjen le za obdelavo že nastalih poslovnih dogodkov.

Z elektronsko obdelavo podatkov nameravamo doseči naslednje prednosti:

- skrajšanje delovnih operacij in administrativnih postopkov,
- večjo točnost podatkov,
- avtomatično kontrolo pomembnih podatkov ter dobivanje

statističnih kazalnikov brez dodatnih stroškov.

- bistveno zmanjšanje množičnih rutinskih del referentov v administraciji,
- večjo organizacijsko urejenost v poslovanju, itd.

Ob prebiranju teh ciljev je prav lahko pokimati z glavi in reči: „Da, da. To pa bi bilo nekaj dobrega!“, a iskreno dvomim, da si posamezen vodilni monter zastavi vprašanje: „Ali se bo tudi moje delo kaj spremenilo?“

DOSEČI PREDNOSTI, KI SE PONUJAJO

Bo se spremenilo in se bo moralo spremeniti, če v svoji notranjosti želimo, da dosežemo z uvedbo elektronske

obdelave podatkov vse tiste prednosti, ki nam jih ta uvedba ponuja.

Samo ..., da ne bo vodilni monter Janez Kranjc iz Zgornjega Kašlja tudi v bodoče z morebiti nekim vzvišanim odnosom do „pjontarjev“ ob pošiljanju podatkov o delu njemu podrejenih ostal hladen, če bo za koga od monterjev pač pozabil zbrati in poslati podatke tistim ...

Samo ... da ne bo referentka Lojzka Štampihar, prekaljena Ljubljanka z značilno milozvočno ljubljansko ob predlogu, da nekoliko spremeni način svojega dela, trdno zagovarjala stališče, da kar je bilo dobro 10 ali 20 let, bo dobro še 33 ali 15, saj je vendar prepisovanje istih podatkov z enega lističa na drugega hvalevredno delo.

Samo ..., da ne bo direktor ali vodja ali šef vedno zaposlen, ko bo treba malce poriniti ali pritisniti na pravi gumb, da bi uvedba dodelave podatkov s pomočjo sistema IBM 3 stekla kot je predvideno.

Zdaj, ko sem nekoliko potrkal na vest vsakega od bralcev, naj nanizam še nekoliko podatkov o sistemu IBM 3.

ELEKTRONSKI SISTEMI IBM NE VEČ LE ZA NAJVEČJA PODJETJA

Firma IBM, največji svetovni proizvajalec elektronskih sistemov, je v zadnjih letih spoznala, da vse preveč zanemarljiva trg manjših in srednjih podjetij, zato je v začetku leta 1970 ponudila temu trgu elektronski sistem IBM 3, katerega karakteristike pa je medtem izboljšala – in še izboljšuje – do take stopnje, da je najnovejša inačica sistema IBM 3 že boljša (z vidika možnosti dodelav) od sistema IBM 360/20 ter se skoraj enakopravno kosa s sistemom IBM 360/25 in 360/30.

Tehnološko je sistem obdelave podatkov vse tiste prednosti, ki nam jih ta uvedba ponuja.

Samo ..., da ne bo vodilni monter Janez Kranjc iz Zgornjega Kašlja tudi v bodoče z morebiti nekim vzvišanim odnosom do „pjontarjev“ ob pošiljanju podatkov o delu njemu podrejenih ostal hladen, če bo za koga od monterjev pač pozabil zbrati in poslati podatke tistim ...

IBM 3 daleč pred vsemi, saj je pri njegovi izdelavi uporabljen nova tehnologija monolitnih krogov z novo 96-kolonsko luknjano kartico. Ker ima sistem precej enostavno logiko, za njegovo uporabo ni potrebno dolgo trajno šolanje. Zaradi dobrih konstrukcijskih rešitev sistema ne potrebuje mnogo prostora ter ne zahteva klimanaprav, stabilizatorja in dvojnega poda, kar bistveno zmanjšuje stroške instalacije sistema.

Firma IBM je konec preteklega leta začela revidirati svojo prodajno politiko in odslej posebej prodajo stvar (hardware) in posebej storitve (software). Hardware ali enote sistema IBM 3, s katerimi lahko tvorimo različne konfiguracije sistema, se razlikujejo glede na to, če tvorimo kartični ali diskovni sistem. Enote diskovnega sistema, ki ga bomo uporabljali v našem podjetju, so:

- centralna enota sistema, ki sestoji iz osrednjega spomina, dela za aritmetiko in logiko, krmilnega dela, konzole za krmiljenje ter naprave za predočanje podatkov operaterju,
- večfunkcionalna kartična enota,
- printer, ki ima znano verigo za tiskanje in s tem zagotavlja kakovosten čisto pis ter omogoča različne vrste znakov,
- konzolni pisalni stroj,
- enota magnetnih diskov.

Ne smemo pa pozabiti posebnih luknjačev-verificirk, ki tudi v tej smeri pomenijo korak naprej.

Storitve bodo našemu podjetju nudili strokovnjaki podjetja Intertrade iz Ljubljane, pri čemer so oblike teh storitev zelo različne: od organizacije seminarjev za vodilne kadre v podjetju preko tečajev za organizatorje in programerje do neposrednega sodelovanja pri razreševanju konkretnih problemov v organizaciji dodelave podatkov v podjetju.

M. M.

ČISTILNICA ODLITKOV OZKO GRLO LIVARNE

Livarna v Ivančni gorici se je odločila za rekonstrukcijo čistilnice ter bo s postavitvijo novega čistilnega stroja odpravila ozko grlo pri čiščenju odlitkov

Z uvedbo tretje izmene v livarni se je v čistilnici pojavil problem čiščenja odlitkov, saj stari čistilni stroji niso kos povečani proizvodnji, glede na svojo iztrošenost in nepopolno tehnologijo čiščenja. Zato si je vodstvo livarne pripravilo elaborat z ustrežno tehnološko dokumentacijo, ki je potrebna za rekonstrukcijo čistilnice.

Glede na to, da tudi prostor za sodobno tehnologijo dela ni bil več primeren in ni nudil ustreznega življenjskega prostora niti za strojno niti za ročno čiščenje odlitkov, smo morali zgraditi prizidek k objektu livarne ter s tem zagotoviti ustrezen prostor, ki je nujen potreben za varno delo tovrstne proizvodnje. Sam prostor pa še ne omogoča in ne daje čistilnici večjih kapacitet, izboljšuje le pogoje dela.

NOVI STROJ ZA KONTINUIRANO ČIŠČENJE Z VISEČO PROGO

Da bi povečali tudi kapaciteto čiščenja, smo naročili v tovarni „Gostol“ v Novi Gorici čistilni stroj za kontinuirano čiščenje z visečo progo (VP-1-B). To je naj-sodobnejši stroj, ki se uporablja za čiščenje odlitkov, ne glede na kvaliteto materiala: jeklotitina, siva litina, barvne kovine. Stroj z visečo progo ima pri pravilnem posluževanju kapaciteto čiščenja ca 3.000 ton letno, če dela seveda v dveh izmenah. Prednosti tega stroja so v primerjavi z drugimi čistilnimi stroji, ki delajo na principu vrtljive mize ali pa gosence z eno turbino, v tem, da nima nikakršnih izgub. Stroj z vrtljivo mizo K III ali z gosenco G III ima čas čiščenja enega polnjenja 10 do 15 minut, približno 10 minut se porabi za polnjenje in približno 5 min. za praznjenje stroja. Slabosti teh strojev so tudi v tem, da se odlitki, zlasti na občutljivih mestih, dostikrat poškodujejo. To velja predvsem za različne oznake kot so napisi, pretočni znaki in emblemi; ni bil redek slučaj, ko smo morali dobre odlitke samo zaradi poškodovanih napisov izločiti v izmet.

Novi čistilni stroj za kontinuirano čiščenje z visečo progo vseh teh slabosti nima. Ima tri turbine, medtem ko imajo stari stroji le po eno. Turbine so pri novem stroju vzgajene pod različnim kotom, tako da zagotavljajo čiščenje odlitkov z vseh strani. Pripravnih časov za polnjenje stroja tu ni, ker ima viseča proga 24 kljuk, ki se s hitrostjo 0,3 do 1,2 metra na min. pomikajo mimo turbine. Na teh kljukah visijo odlitki, ki ne smejo biti težji od 300 kg in ne večji od 1.400 mm x 700 mm. Tako delavec na eni strani obeha odlitke na kljuko, drugi delavec

pa jih na nasprotni strani že snema ter odvažja do stroja za brušenje. Iz tega sledi, kot že povedano, da stroj nima nikakršnih izgub za polnjenje niti za praznjenje, ker so turbine tudi tedaj, ko se polni in prazni, v obratovanju.

Prav zaradi tega, ker odlitki samostojno visijo na kljukah, ostanejo vsi napisi ter pretočni znaki, kakor tudi emblemi, ne-poškodovani, pa tudi zelo kratek čas so sicer pod pritiskom jeklenega peska, mnogo manj kot pri starih strojih G – III in K – III. Novi stroj pa ima še eno prednost, ki je bistveno za kvaliteto čiščenja: v vsaki od treh turbin imamo lahko različno granulacijo peska in ima tako lahko tista turbina, ki zajema na odlitku občutljiva mesta, finejšo granulacijo jeklenega peska. To je še posebno važno za program

tovarne na Trati. Ker turbine delujejo ločeno, je možno tudi štediti s tem, da se za določen čas turbina, ki je za nek program nepotrebna, izključi.

BOLJŠA KAKOVOST OB LAŽJEM DELU BREZ PRAHU

Ker pa so imeli sedanji stroji slabo odsesavanje prahu, smo pri novih strojih naročili tudi novo odsesalno napravo, ki bo imela tolikšne kapacitete, da bo zadoščala za vse tri čistilne, kakor tudi brusilne stroje. Sedanji sistem odsesavanja prahu iz čistilnih strojev ni bil ustrezen.

Novi čistilni stroj z odsesalno napravo ni samo pridobitev za nove kapacitete, temveč je pomemben tudi za doseganje nemerno boljše kvalitete čiščenja, zmanjšuje se izmet in ne nazad-

Novi prizidek za čiščenje odlitkov

nje omogoča znatno lažje delo ter odpravlja prah v čistilnici, ki je pri starih strojih dostikrat že presegel predpisane meje. Skupna vrednost investicije znaša 650.000 din, od tega odpade 170.000 din na gradbena dela za prizidek, 360.000 din na stroj in 120.000 din na odsesalno napravo s filtri.

S tem, ko bomo postavili v čistilnico novi čistilni stroj, pa bomo v njej obdržali tudi stare stroje. Stroj z gosenco je izredno prikladen za manjše odlitke, ki jih ni mogoče obešati na kljuko, medtem ko je stroj z mizo predviden za odlitke večjih dimenzij, ki jih ni mogoče čistiti v novem stroju.

V. M.

IZOBRAŽEVALNE MOŽNOSTI PRI DOPISNI DELAVSKI UNIVERZI V LJUBLJANI

Čeprav ne brez truda, pa vendar mnogo lažje

Preko počitnic navadno načrtujemo našo dejavnost za prihodnje delovno obdobje. Pri tem ima tudi naše bodoče izobraževanje določeno mesto. Ker smo prepričani, da tudi mnogi naši delavci žele pridobiti ali izpopolniti svojo izobrazbo, pa mnogi, zlasti monterji na terenu, za to nimajo najugodnejših možnosti, čemo v tem članku prikazali eno izmed svojstvenih organiziranih izobraževalnih poti. Gre za program izobraževalnih dejavnosti Dopsne delavske univerze v Ljubljani, Parmova 39.

Pri DDU so na voljo naslednje

SOLE:

- tehniška srednja šola strojne, elektriške, lesne in kemijske stroke
- delovodska šola za strojno stroko
- poklicna šola za kovinarsko stroko
- administrativna šola (dve letna)
- osnovna šola (5., 6., 7. in 8. razred)
- ekonomska srednja šola

in TEČAJI:

- nemškega jezika
- italijanskega jezika

- tehniškega risanja (osnove tehniškega risanja)
- za skladiščnike
- za kontrolorje in predelavce v kovinarski stroki
- za varnost pri delu
- za letno preverjanje znanja iz varstva pri delu

KAKO POTEKA DOPISNO ŠOLANJE

Učenec ne obiskuje rednega pouka, temveč študira sam ob učnih pripomočkih – učnih knjigah in skriptah – ki mu jih pošilja šola. Snov je v njih obdelana tako, da omogoča učencu samostojno učenje.

Posameznim učnim knjigam oziroma skriptom dodaja DDU še posebna vodila, ki učenca usmerjajo k smotnejšemu učenju, približajo predmet in mu pomagajo, da v obširni snovi dokaže, kaj je bistveno in kaj dodatno, vendar neogibno potrebno za razumevanje predmeta. Vodila vsebujejo tudi ponavljalna vprašanja in teste s pravilnimi rešitvami, da z njihovo pomočjo učenec lahko sam kontrolira, če je snov pravilno dojel.

Učenec izdeluje tudi domače naloge. Le-te pošilja v korekturo

določenim profesorjem, ti pa mu popravljene vračajo. Pri popravkih korektorji tudi pokažejo učencu pomanjkljivosti v njegovem delu ter ga opozarjajo, kaj mora ponovno predelati, da si pridobi popolnejše znanje. Učenec lahko ob nalogah postavlja korektorju konkretna individualna vprašanja in dobi nanje ustrezna pojasnila.

Za posamezne predmete, kjer je samostojno učenje težje in dolgotrajnejše, daje DDU učenecem pomoč v obliki zgostitvenih predavanj in posvetovalnih seminarjev. Sistem le-teh, kakor tudi izbor predmetov za seminarje, odreja šola po preverjenih pedagoških načelih. Seminarji oziroma predavanja potekajo v krajših ciklih in ne obremenjujejo učenca več kot dvakrat tedensko.

ŠTUDIJSKI SISTEM

Ko učenec v celoti preštudira snov posameznega predmeta za določeni razred (ali stopnjo), se prijavi k izpitu. Učenci – dopisniki opravljajo izpite pri rednih šolah za posamezne stroke.

Dopisnikom je na voljo več letnih izpitnih rokov. Na začetku šolanja jim DDU predloži natančen izpitni razpored za celo

šolsko leto. To omogoča, da si dopisnik lahko napravi osebni študijski načrt po lastnih zmogljivostih.

Vse šole delajo po učnih načrtih rednih šol. Za tečaje so prirejeni posebni učni načrti, ki upoštevajo potrebe posameznih strok.

PREDNOSTI DOPISNEGA ŠOLANJA

Učenec lahko študira ob svoji redni zaposlitvi. Dopisno šolanje ga ne obremenjuje z rednim obiskovanjem pouka, kot je to potrebno v večernih šolah, temveč mu omogoča, da učenje prilagodi svojim osebnim razmeram. Z dosledno organizacijo za študij namenjenega časa lahko posameznik za učenje porabi dnevno manj ur, kot bi ga zahteval urnik rednega pouka v večernih šolah. Zlasti je to važno za žene z družinami, ki jim je težko žrtvovati za družinsko življenje dragocene večerne ure.

Dopisna metoda tudi omogoča, da se šolajo kandidati, ki žive v bolj oddaljenih krajih in jim večerne šole niso odstopne, ustreza pa tudi delavcem na tistem delu ali v tujini, saj jih po pošti poslano učno gradivo doseže koderkoli, izpiti pa so jim omogočeni tudi individualno ob izrednih rokih. Ugodnosti pri učenju imajo tudi delavci, ki delajo v izmenah in jim delovni sistem ne omogoča, da bi redno sledili šolskemu urniku v večernih šolah.

Šolanje v DDU ni strogo vezano na šolsko leto. Učenec se lahko vpiše kadarkoli in lahko tudi prestopa v višji razred ne glede na začetek šolskega leta. Tako lahko hitreje napreduje.

V kratkem pa namerava DDU v Ljubljani odpreti še nekaj šol in tečajev.

VARSTVO PRI DELU • VARSTVO PRI DELU • VARSTVO PRI DELU • VARSTVO PRI DELU • VARSTVO PRI DELU

Električne instalacije na gradbiščih

Vsakoletna analiza smrtnih nesreč pri delu pokaže, da je gradbeništvo ena izmed tistih panog dejavnosti, v katerih se razmeroma največ delavcev smrtno ponesreči z električnim tokom. Razen tega pa tudi stalno ugotavljamo, da se mnogo nesreč pri delu, smrtnih pa tudi drugih, zgodi zaradi nezadostne ali pa tudi nepravilno izvedene razsvetljave.

Varno delo v gradbeništvu, kamor spadajo tudi naša montažna dela na gradbišču, v veliki meri zavisi od pravilno izvedenih instalacij. Zaradi vse večjega tempa dela pa često ugotavljamo, da so električne instalacije urejene zelo površno in da niti približno ne ustrezajo zahtevam za varno delo. Kakor to velja za instalacije za moč, tako tudi najdemo primere nezadostne ali pa tudi nepravilno izvedene instalacije za razsvetljavo. Pri tem pa moramo upoštevati, da je ustrezno izvedena razsvetljava prvi pogoj za celotno varnost na gradbišču.

Iz navedenih razlogov je potrebno izdelavi začasnih električnih instalacij posvetiti vso pozornost. Pravilna izvedba zagotavlja razen varnosti tudi večjo obratovalno zanesljivost, torej manj zastojev in s tem večjo produktivnost. Oglejmo si zato nekaj osnovnih napotkov za izvršitev takih začasnih instalacij in nekaj elementov, ki jih za to moramo uporabiti.

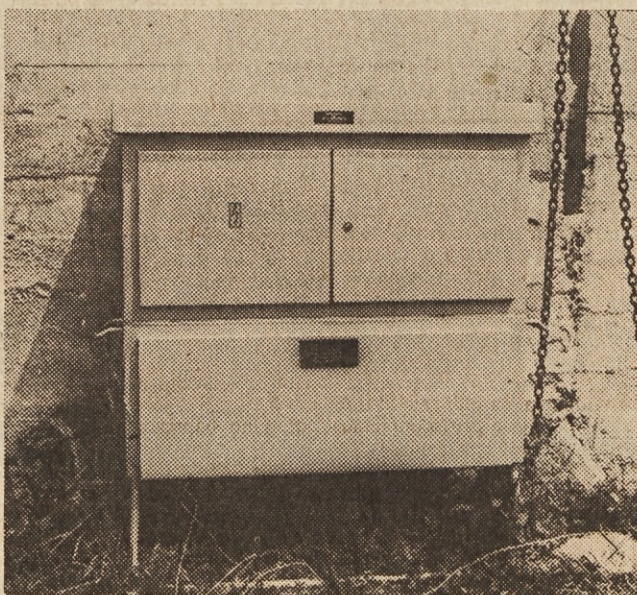
NAPAJANJE GRADBIŠČA
mora biti praviloma izvedeno iz posebnega mesta, ki predstavlja razmejitve med gradbiščno in javno instalacijo. Na tem mestu so običajno vgrajene tudi meril-

ne naprave za obračun porabljene električne energije. Pri napajanju iz javnega omrežja je napajalno mesto gradbeni razdelilnik v obliki priključne ali kombinirane priključno-razdelilne omarice.

Na velikih gradbiščih moramo uporabiti lasten transformator z ločenimi navitji, tako da se priključimo na nizko napetostno stran transformatorja, za manjše gradbišče pa zadostuje tudi zaščitni transformator, ki predstavlja galvansko ločitev. Za napajalnim mestom mora biti zaščita pred napetostjo dotika. Praviloma jo moramo izvesti s tokovnimi zaščitnimi stikali. Če uporabljamo lastno TP, je mogoče uporabiti za zaščito tudi ničenje, seveda pa mora biti predpisano urejeno. Uporabo ničjenja pa moramo omejiti le na večje porabnike (nekaj deset amperov). Zaščitna tokovna stikala se namreč uspešno uporabljajo za tokove do cca 60 A, za večje tokove pa bi morali uporabiti komplicirane in drage naprave. Kadar pa v zgoraj naštetem primeru uporabljamo ničenje kot zaščito proti napetosti dotika, mora biti ničenje izvedeno s posebnim zaščitnim vodnikom. Ker je ta sistem zaščite precej zahteven, naj velja, da bomo ureditev tega prepustili vedno strokovnjakom, ki so za to usposobljeni (na primer obratni električar).

GRADBENI RAZDELILNIKI

so najvažnejši del električnih instalacij na gradbišču. Predpisi za gradbene razdelilnike vsebujejo vrsto določb, katerim ni lahko zadostiti, če hočemo narediti razdelilnik tako, da bo funk-

Gradbeni razdelilnik

cionalen in varen ob dostopni ceni. Proizvajajo se v obliki tipiziranih omaric. Po namenu pa gradbene razdelilnike delimo na priključne, razdelilne in priključno-razdelilne omarice.

PRIKLJUČNA OMARICA

je namenjena za razvod električne energije k posamičnim velikim porabnikom ali razdelilnim omaricam. Praviloma vsebujejo te omarice glavne varovalke, varovalke posameznih odcepov, stikalo na ročni pogon, merilne naprave za meritve porabljene energije, tokovna zaščitna stikala ter sponke za priključitev odvodov in ozemljitve. Izdelu-

jejo se za skupni nazivni tok 100 ali pa 260 A.

RAZDELILNA OMARICA

je priključena na priključno omaro ter vsebuje glavno stikalo na ročni pogon, varovalke posameznih vtičnic, vtičnice za priključek posameznih strojev, električnega prenosnega orodja, varilne naprave itd. ter sponko za ozemljitev. Priporoča se izdelava omaric za skupni nazivni tok 25 ali 63 A.

PRIKLJUČNO-RAZDELILNA OMARICA

je kombinacija obeh prej navedenih. Omogoča priključitev ter neposredno napajanje preko vtičnic. Izdelujejo se za skupne nazivne tokove 63 ali 25 A ter 25 A v enofazni izvedbi. Iz tega torej lahko sklepamo, da se omarice lahko uporabljajo le za manjša gradbišča, kjer priključna moč ne presega 25 kW, za večja gradbišča pa lahko uporabimo le priključno ter več razdelilnih omaric.

Zaradi težkih pogojev so na gradbišču uporabni le

ELEKTRIČNI VODNIKI

z oznako GG. Le za električno orodje in svetilke zadostujejo vodniki GG/J. Na prehodih morajo biti vodniki pokriti z lesenim žlebom, ali pa dvignjeni od tal. Na mestih, kjer poteka promet z vozili, mora biti višina vodnikov od tal vsaj 5 m. Popravljanje poškodovanih vodnikov ni dopustno, zato moramo poškodovane vodnike zamenjati ali pa skrajšati. Enostavna je zamenjava poškodovanih vodnikov, ki so opremljeni z natiči. Tako zamenjavo lahko izvršimo sami, vse druge zamenjave pa prepustimo kvalificiranemu električarju.

Velikokrat smo pri našem delu primorani uporabljati električno orodje na mestu, ki je

precej oddaljeno od priključnega mesta. V tem primeru uporabimo

KABELSKE PODALJŠKE

Vodniki, ki jih uporabljamo v ta namen, moramo biti za to prirejeni. Vsaka improvizacija je lahko nevarna in je zato nedopustna. Uporabljati smemo zato le podaljške, ki se navijajo na bobne in imajo vgrajene vtičnice.

VTIKALNE NAPRAVE,

ki jih uporabljamo v gradbeništvu, so najrazličnejše. To povzroča težave pri vzdrževanju, po drugi strani pa so posledice tega tudi razne nevarne improvizacije. Predvidoma bodo okrogle vtičalne naprave, ki so izdelane po mednarodnih priporočilih IEC, nadomestile vse druge izvedbe. Zato je potrebno paziti, da pri opremljanju strojev in gradbenih razdelilnikov uporabljamo okrogli vtičalni priporočilni IEC. Vtičalni priporočilni mora biti montiran tako, da ni v nobenem primeru napetosti na kontaktnih čepih, torej ne sme imeti noben vodnik vtičev na obeh koncih. Na izvoru napetosti mora biti vedno vtičnica, na porabniški strani pa vtič.

Vtičnice morajo biti opremljene s pokrovčki. Priporoča pa se tudi, da so vtičalne naprave iz izolirane snovi, vendar ne iz bakelit, ker se ta razbije.

To naj bi bilo nekaj osnov o električnih instalacijah na gradbiščih. Sami sistemi zaščite proti previsoki napetosti dotika so bili v našem Glasniku že obravnavani, kaj več o razsvetljavi, električnem orodju in električnem varjenju pa bomo obravnavali prihodnjič.

A. H.

BODICE

REALNE ŽELJE

Mladoporočen par zvečer v restavraciji:

— Ljubica, kaj si želiš?

— Saj veš, kaj imam najraje...

— Vem, vem, ljubica, toda tudi jesti moraš včasih kaj!

ZASEDENOST

Vsakega izmed nas ta re tudi kak zaseben ali polzaseben pravni problem — najmanj eden, navadno pa jih je kar po več hkrati, saj vemo.

To najbolj občutita oba naša pravnik, ki se-

stavljata pravno službo podjetja. Poglejmo enostaven izračun. Leto ima približno 2184 delovnih ur (12 mesecev po 182 ur). Če hočeta pravnik sprejeti vsakega člana naše delovne skupnosti (enakopravnost!) samo enkrat na leto in mu posvetiti samo skromno urico časa, je samo s tem eden izmed njiju že za vse leto — zaseden.

NADARJENOST

Najbolj nadarjeni za hitro učenje tujih jezikov so očitno modelni mi-zarji v naši livarni v Ivančni gorici — vsaj po mnenju vodstva livarne. Livarske modele namreč oblagajo z umetno smolo „Araldit“. Stro-

kovna navodila za pripravo te mase — smole pa imajo lepo uokvirjena in izobešana na steni modelne livarne, toda — v nemškem jeziku!

MANJŠA VELJAVA

Odkar se je nedvomno ugotovilo, da se priimek našega direktorja plansko-analitske službe ne sklanja pravilno „Remec — Remeca...“ itd., temveč „Remec — Remca...“, tako kot srbski „remac — remca...“ (pomeni: rekrut, vojaški novinec), ima beseda tov. Remca na sejah organov upravljanja za nianso manjšo veljavo.

Saj — kdo od „starih“ vojakov pa je še kdaj poslušal — remca...

UTRINKI

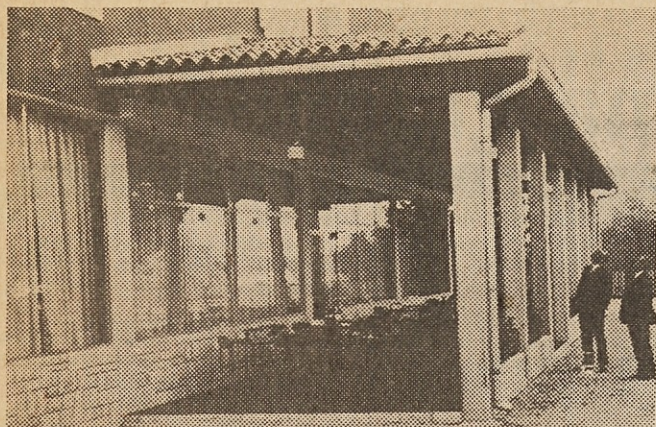
Mnogim manjka le še — denar, pa bi bili — pošteni...

Zaroka in poroka se razlikujeta kakor pogojna in nepogojna zaporna kazen.

Lažni prijatelj je podoban senci, ki nas vedno spremlja, dokler nad nami sije sonce...

Polovica življenja je izpolnjena z željami, druga polovica pa z nezadovoljstvom.

Zrak imamo že tako pokvarjen, da niti gradov v oblake ne moremo več zidati.

Fiesa št. 26 je bila številka starega in je tudi danes ostala hišna številka novega počitniškega doma IMP. Namesto skrite stezice nas k domu pripelje široka cesta. Visoko nad cesto se dviga streha dvonadstropnega objekta. Z rdečo fasado in belimi okni-

skimi polkni izstopa iz okolice.

Po hudem finišu, z nemalo jeze in skrbi v tednu pred otvoritvijo, nam je le uspelo, da smo dom do letošnje počitniške sezone usposobili za poslovanje.

Svečana otvoritev je bila v petek, 18. junija. Kratek govor

predsednika CDS tov. Pančurja in načelnik oddelka za gospodarstvo SO Piran tov. Časar je po nekaj pozdravnih besedah prerezal vrvico in s tem simbolično odprl naš novi počitniški dom.

Prvi obiskovalci so si lahko ogledali prostore. Večina s prijetnim presenečenjem. V novembru je na tem mestu stala še majhna, razpadajoča hiša, zdaj pa je tu čudovit, velik počitniški dom. Takoj je začel obratovati. Že v nedeljo je bila večina sob zasedena.

Uspelo nam je pridobiti 30

sob za goste, po 15 v vsakem nadstropju, v pritličju pa še 3 sobe za uslužbence. V teh sobah je za goste 90 ležišč. Nakupili smo tudi nekaj posteljic za najmlajše. Vsaka soba ima svojo kopalnico z vso opremo. V kopalnicah je tudi topla voda. Vsa oprema je nova.

Oljčnega gaja pa nismo uspeli odkupiti od dosedanjega lastnika, začeli pa smo s postopkom za razlastitev pri Občinski skupščini - Piran. Ker je ta postopek dolgotrajen, na ta svet letos in verjetno še prihodnje leto, ne moremo računati.

Seveda se bodo pokazale še začetniške težave, marsikaj ne bo še takoj steklo, zato pričakujemo od prvih gostov razumevanje. Verjetno ne bo vse tako, kot si želimo, a upamo, da se bodo prve težave hitro uredile.

Novemu upravniku tov. Mraku je dana naloga, da bo skrbel za dobro počutje gostov.

Dom smo zgradili z lastnimi sredstvi, zato moramo opremo v njem čuvati, kot da je naša lastna.

Vsem dopustnikom, ki so se odločili za Fieso, pa želimo, da bi prijetno preživeli počitnice

NEKAJ NOVOSTI REPUBLIŠKEGA ZAKONA O CESTNEM PROMETU

Še manj prostora za izmikanje

Dne 19. junija so začela veljati določila novega republiškega Zakona o varnosti cestnega prometa, ki je bil objavljen v letošnjem republiškem uradnem listu št. 17. Ta zakon sedaj v mnogočem dopolnjuje zvezni Temeljni zakon o varnosti cestnega prometa (njegovo prečiščeno besedilo je bilo objavljeno v Uradnem listu SFRJ št. 15/70). Vsebuje pa tudi nekaj relativno novih določb, ki jih je pač vredno poznati, da se izognemo raznim neprijetnostim, ki bi nas v nasprotnem primeru utegnile doleteti v vsakdanjem prometu, da seveda ne govorimo o čem hujšem. Znano načelo pa je, da je vsakdo dolžan predpise poznati in da nepoznavanje predpisov nikogar ne opravičuje. Zato smo se tudi odločili v Glasniku opozoriti na nekatere pomembnejše določbe novega zakona, ki torej že veljajo, kakor smo uvodoma omenili. Pri tem se bomo omejili na tiste splošne določbe, ki zadevajo načeloma prav vsakega voznika motornega vozila.

Najprej bomo na kratko omenili že dokaj znano določbo 9. člena, da morajo vozniki zmanjšati hitrost in po potrebi tudi ustaviti vozilo, kadar je treba zaradi gostote prometa v naselju omogočiti avtobusu ali trolejbusu vključitev v promet s postajališča, ki je kot tako označeno. Torej - čeprav zakon v istem členu voznikom avtobusov in trolejbusov še izrecno nalaga, da se morajo vključiti v promet s potrebno preciznostjo in na način, da ne povzročijo nevarnosti za druge voznike - posebno pozornost posvetite avtobusu ali trolejbusu, ki z vključenim levim smerokazalcem spleljuje s postajališča! Če boste izsilevali prednost, lahko pride do

trčenja, če se temu srečno izmažete, pa boste morali miličniku odšteti 50 din kazni.

V novem zakonu je vrsta določb namenjenih poostitvi nadzorstva oz. ukrepom napram vinjenim voznikom, ki predstavljajo danes, kot je znano, največjo nevarnost v prometu.

Dopustna meja ostane nespremenjena: 0,5 promila alkohola v organizmu za „navadne“ voznike motornih vozil, medtem ko vozniki motornih vozil, s katerimi se opravlja javni prevoz, sploh ne smejo uživati alkoholnih pijač, dokler vozijo, pa tudi ne nastopiti dela, če imajo v organizmu alkohol ali kažejo znamenja alkoholne motnje.

Kako pristojni organi na pravi način ugotovijo, da je voznik pod vplivom alkohola nad zakonsko dopustno mejo?

Če voznik prizna, je stvar enostavna. Če pa taji, je možnosti več:

- alkotest pri preizkusu izdihanega zraka pozeleni preko označene meje, voznik pa ne zahteva analize krvi,

- ugotovitev z analizo krvi ali krvi in urina ali s kakšno drugo znanstveno metodo za merjenje količine alkohola v organizmu, in končno,

- če se pri vozniku ne glede na vsebino alkohola v krvi z zdravniškim pregledom ugotovi znamenja alkoholne motnje.

V dokazanih primerih vinjenosti ob udeležbi v prometu je bil zakon že doslej zadnjih nekaj let zelo strog. Za tak prekršek lahko izreče sodnik za prekrške denarno kazen od 50 do 500 dinarjev ali celo zapor do 2 mesecev, obvezno pa izreče tudi varstveni ukrep odvzema vozniškega dovoljenja za 30 dni do 1 leta. Mimogrede lahko povemo, da se v praksi sedaj uveljavlja kot

najkrajša doba odvzema vozniškega dovoljenja - 3 mesece. Pomembno pa je še, da se prav enako kaznuje tudi voznik, ki:

- poskusi voziti v cestnem prometu motorno vozilo pod vplivom alkohola,

- ki v cestnem prometu ne ravna po odredbah delavca organa za notranje zadeve („pobeg“),

- ki na zahtevo delavca organa za notranje zadeve ne gre na zdravniški pregled ali na kakšno drugo preiskavo, da bi se ugotovilo, ali je pod vplivom alkohola.

Tistemu, ki v vinjenem stanju povzroči prometno nesrečo, pa lahko izreče sodišče poleg izdatne denarne in zaporne kazni še varnostni ukrep odvzema vozniškega dovoljenja za čas od 3 mesecev do 5 let.

Tako po dosedanjih predpisih. Novi republiški zakon pa je sedaj dodal še določbo, da se z denarno kaznijo od 50 do 500 dinarjev oziroma z zaporom do 2 mesecev kaznuje in se mu izreče varstveni ukrep odvzema vozniškega dovoljenja od 30 dni do 1 leta tudi tisti voznik, ki na zahtevo miličnika ne opravi preizkusa izdihanega zraka in celo voznik, ki se pri preizkusu alkoholiziranosti po izdihanem zraku ne ravna po navodilih za uporabo naprave za preizkus alkoholiziranosti. To je torej pomembna novost, ki praktično pove, da vas sodnik za prekrške kaznuje, kot da bi bili vinjeni, že če ne pihate v „balonček“ tako, kot je predpisano.

Seveda mora miličnik pri tem preizkusu vozniku predhodno pojasniti način uporabe alko-

testa in mora o preizkusu sestaviti tudi zapisnik. Voznik pa lahko po preizkusu vpiše v ta zapisnik svoje pripombe glede postopka in rezultata preizkusa.

Republiški zakon tudi natančneje določa, kdo plača stroške takšnega preizkusa: preiskovana oseba jih nosi, kadar preiskava pokaže, da je imela v krvi več alkohola, kot je dopustno, pa tudi v primeru, če že začeti preizkus onemogoči s tem, da se ne drži navodil. V Sloveniji stane trenutno preizkus z alkotestom

20 din, sam odvzem 45 din, analiza krvi pa nekaj nad 200 din.

Preizkusa vinjenosti torej ne zahtevajo miličniki ni mogoče uspešno odkloniti. Prizadevali lahko izbira med pihanjem ali odvzemom krvi, pri čemer se mora v obeh primerih točno držati navodil.

POČITNIŠKO OKROGLE

RAZLIKA

- „Kakšna je razlika med modrčkom in puloverjem?
- Prvi drži, kar drugi objublja ...

FOTOGRAFSKA

- Starejši človek zavije k fotografu in ga vljudno vpraša:
- Bi lahko povečali mojo družino?
- O tem ne morem govoriti. Poveča naj jo tisti, ki jo je prvi napravil.

NAROBE SVET

- „Si slišal, da v Turčiji žena sploh ne vidi moža, dokler nista poročena?
- Zanimivo, pri nas ga pa ne vidi več, čim se poročita ...

REŠITEV

- Moja žena, kadar sva objeta v zakonski postelji vedno toži, da ji primanjkuje zraka. Kaj naj storim?
- Ne stiskaj je za grlo!

TEŽAVE

- V današnjih časih ima dojenček, še preden se rodi, že tri skrbi.
- Kako naj bi jih imel, saj še ni rojen.
- Seveda jih ima. V prvih treh mesecih se boji, da ga ne bodo splavili. V šestem mesecu se sprašuje, kdo je in če bo imel očeta. V devetem mesecu pa ga skrbi, ali je njegova stara mama še živa, da bo pazila.